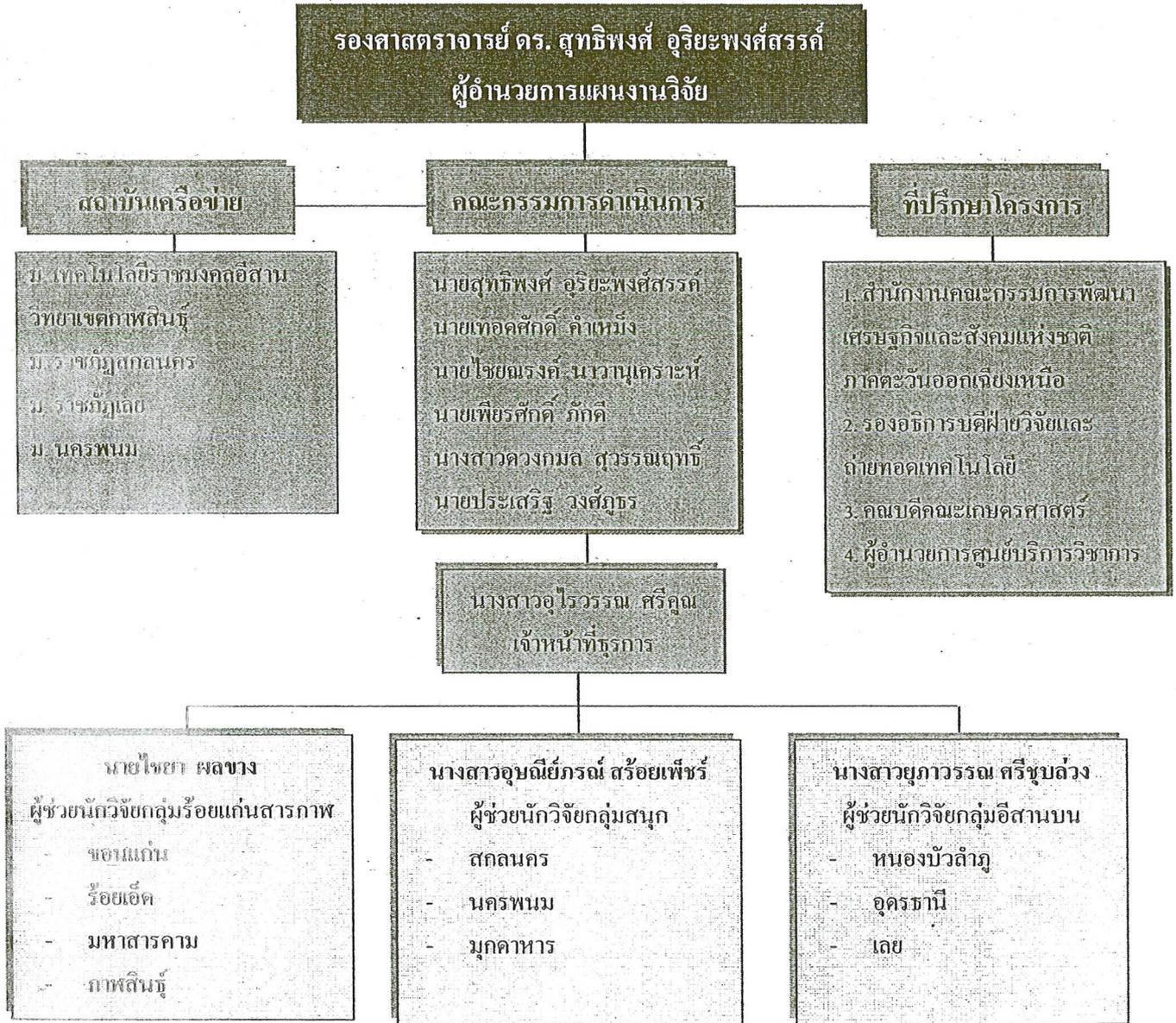

ภาคผนวก

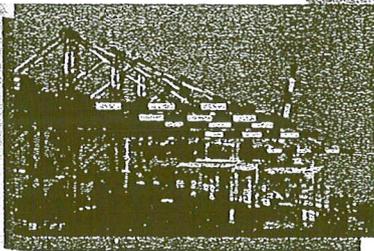
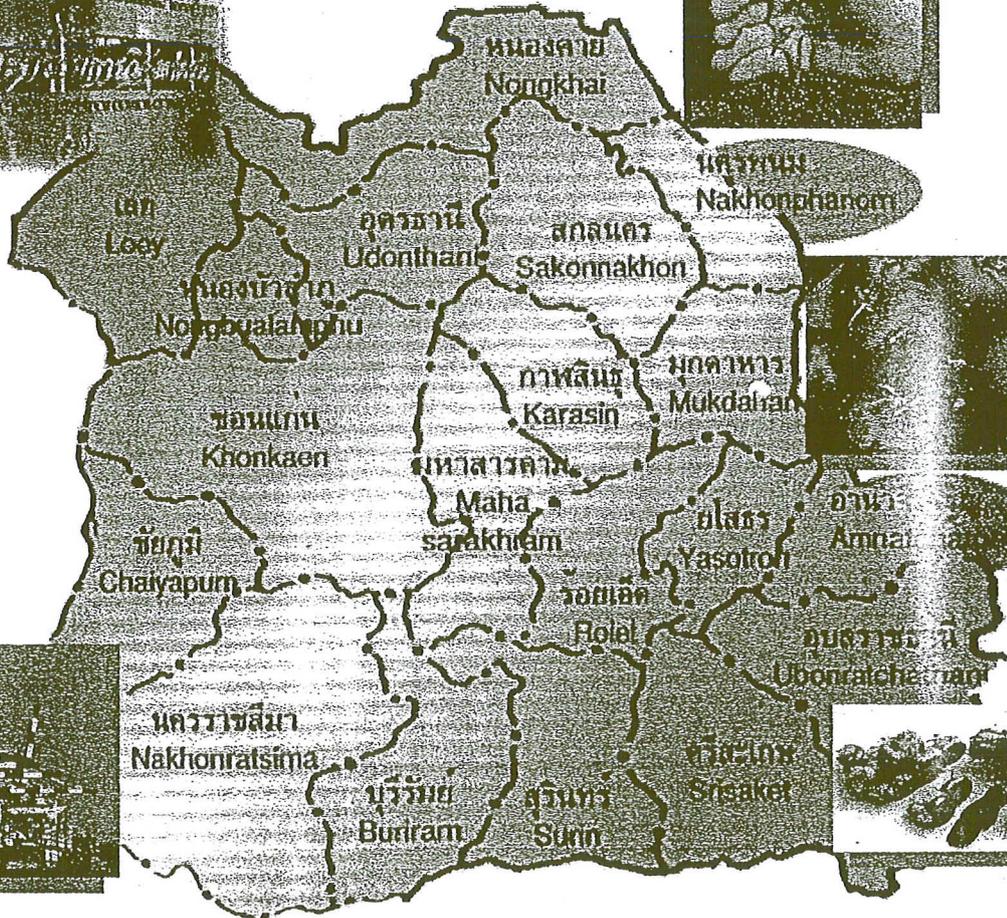
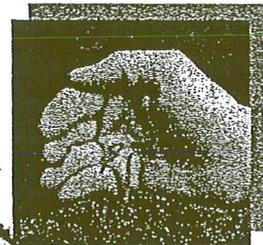
ผังการบริหารโครงการวิจัย

โครงการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลงานผ่านสื่อมวลชน ครั้งที่ 5 / 2553

เรื่อง วช. : เพิ่มมูลค่าผลงานวิจัยสู่เชิงพาณิชย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ระหว่างวันที่ 20 - 22 พฤษภาคม 2553.
ณ โรงแรมราชวดี รีสอร์ท แอนด์ โฮเทล จังหวัดขอนแก่น

จัดทำโดย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
ส่วนประชาสัมพันธ์และเผยแพร่

โครงการการถอดบทเรียนและการขยายผลการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระบบการเกษตรทฤษฎีใหม่
ของกลุ่มเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

รองศาสตราจารย์เทอดศักดิ์ คำเหม็ง

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

การใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระบบการเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้รับการสนับสนุนโครงการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) เมื่อปีงบประมาณ 2550 การดำเนินโครงการฯ ประกอบด้วย การสำรวจเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ผลและการสังเคราะห์รูปแบบ ขบวนการจัดการเรียนรู้ การทดสอบชุดความรู้ การติดตามประเมินผล และการเผยแพร่ผลงานวิจัย ในโครงการวิจัย ดังกล่าว ได้มีการดำเนินการทดสอบชุดความรู้ของกลุ่มเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนจำนวน 7 แห่ง ใน 3 กลุ่มจังหวัด ดังนี้ (เทอดศักดิ์ และคณะ, 2550)

กลุ่ม ร้อย-แก่น-สาร

- (1) กิจกรรม: การผลิตกุยช่ายขาวโดยการใช้กระถางดินเผาครอบ

สถานที่: บ้านหัวช้าง ตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

กลุ่มสนุก

- (1) กิจกรรม: การใช้ตะแกรงร่อนเพื่อคัดแยกเมล็ดข้าวกล้อง

สถานที่: บ้านเหล่าสร้างถ่อ ตำบลเหล่าสร้างถ่อ อำเภอกำชะอี จังหวัดมุกดาหาร

- (2) กิจกรรม: การเจาะน้ำบาดาลเพื่อการปลูกผักปลอดสารพิษ

สถานที่: บ้านนาคำ ตำบลฝั่งแดง อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร

- (3) กิจกรรม: การสร้างฐานการเรียนรู้เรื่องการผลิตปุ๋ยชีวภาพ

สถานที่: บ้านดอนโหมง ตำบลหนองญาติ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

- (4) กิจกรรม: การเลี้ยงหมูหลุมเพื่อผลิตปุ๋ย

สถานที่: บ้านห้วยไร่สามัคคี ตำบลบงใต้ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร

กลุ่มอีสานบน

- (1) กิจกรรม: การขุดเจาะน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร

สถานที่: บ้านกุดฮู-ชมพูทอง ตำบลนาด่าน อำเภอสวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู

(2) กิจกรรม: การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนอาหารหยาบของโค

สถานที่: บ้านนาจิว ตำบลคำด้วง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

ในปีงบประมาณ 2552 สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนโครงการ "การถอดบทเรียนและการขยายผลการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระบบการเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มเกษตรกร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน" เพื่อศึกษาวิจัยถึงองค์ความรู้ที่ได้จากการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และขยายผลไปสู่เกษตรกรในพื้นที่/ ชุมชนใกล้เคียง ให้สามารถนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ได้อย่างแพร่หลายมากขึ้น อันจะนำมาสู่การพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้มีความสุขและความมั่นคงในอาชีพตลอดจนการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

การวิจัยและพัฒนาเพื่อขยายผลการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาใช้กันแพร่หลายในสังคมไทย เป็นหนึ่งในกระบวนการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ วิธีการขยายผล การส่งเสริม การปรับเปลี่ยนกระบวนการคิด การดำเนินงานของชุมชน เพื่อให้เกิดความมั่นคงและชุมชนเข้มแข็ง จำเป็นต้องอาศัยบทเรียนและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นหลักเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน การใช้วิทยากรกระบวนการที่เป็นเกษตรกรหรือคนในชุมชนของตนเองเป็นเครื่องมือและวิธีการดำเนินงานสามารถสร้างโอกาสความสำเร็จความมั่นคงและยั่งยืน

วัตถุประสงค์หลักของแผนงานวิจัย

1. สังเคราะห์องค์ความรู้ด้านการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการถอดบทเรียนจากผลการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรในระบบการเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
2. ขยายผลการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยอาศัยวิทยากรกระบวนการชุมชน

ผลการดำเนินงานโครงการย่อยที่ 1 การถอดบทเรียนของกลุ่มเกษตรกรที่ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การถอดบทเรียนของการนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในแต่ละพื้นที่หรือแต่ละชุมชน หรือกลุ่มเกษตรกรด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและประชุมกลุ่มย่อยในแต่ละพื้นที่ การสรุปบทเรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของการนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในแต่ละพื้นที่หรือแต่ละชุมชน หรือแต่ละกลุ่มเกษตรกร โดยจัดเวทีสรุปบทเรียน ในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้และถ่ายทอดแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระบบการเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มเกษตรกร สามารถสรุปได้ดังนี้

การสำรวจด้วยวิธีการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ (ขั้นตอนที่ 1)

การสำรวจกลุ่มเกษตรกรในกลุ่มพื้นที่เป้าหมาย 3 กลุ่มประกอบด้วย กลุ่มอีสานบนจำนวน 47 คน กลุ่มสนุกจำนวน 25 คน และกลุ่มร้อยแก่นสารภาพ จำนวน 20 คน (อยู่ในระหว่างดำเนินการสำรวจเพิ่มเติมและวิเคราะห์ผล)

การถอดบทเรียน/ องค์ความรู้/ ชุดประสบการณ์กลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ดังนี้

กลุ่มจังหวัดอีสานบน

ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกันของเกษตรกรกลุ่มอีสานบนคือ ระดับการศึกษาของเกษตรกร สภาพพื้นที่ และแหล่งน้ำ พื้นที่ขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้งทำให้ปริมาณน้ำไม่เพียงพอต่อการปลูกพืชหมุนเวียน และทำให้ผลผลิตที่ได้ลดลง จึงเกิดการรวมกลุ่มกันของเกษตรกรที่ประกอบอาชีพที่หลากหลายเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่ 4 กลุ่มจังหวัด ดังนี้

(1) กลุ่มเลี้ยงโคพื้นเมือง บ้านนาจัว ต.คำด่าง อ.บ้านผือ จ.อุดรธานี

บทเรียน/ องค์ความรู้/ ชุดประสบการณ์: การเลี้ยงโคพื้นเมือง

การประสบความล้มเหลวของการเลี้ยงโคบ้านนาจัว อ.บ้านผือ ที่มีจำนวนโคลดลงเนื่องจากการไม่มีพื้นที่สำหรับปลูกหญ้าให้โคกิน การขาดแหล่งอาหารหยาบ และการขาดแหล่งน้ำของเกษตรกรในพื้นที่ แม้จะมีการส่งเสริมการปลูกหญ้าจากโครงการวิจัย และการสนับสนุนจากภาครัฐ

(2) กลุ่มเกษตรผสมผสาน บ้านชมพูทอง ต.นาदान อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู

บทเรียน/ องค์ความรู้/ ชุดประสบการณ์: การผลิตเมล็ดพันธุ์แดง

การขุดเจาะน้ำบาดาลเพื่อใช้ในการปลูกแดงร่วมกับเทคนิควิธีการให้ปุ๋ยโดยการผสมปุ๋ยกับน้ำที่เป็นระบบน้ำหยด สามารถประหยัดเวลา แรงงาน และป้องกันการสูญเสียน้ำและปุ๋ยได้อย่างดี และส่งผลให้แดงและพืชอื่นๆ เจริญเติบโตได้ผลผลิตมาก

(3) กลุ่มศูนย์น้ำเพียงดิน บ้านโนนงาม ต.ฝั่งแดง อ.นาแก จ.หนองบัวลำภู

บทเรียน/ องค์ความรู้/ ชุดประสบการณ์: การทำนาข้าวอินทรีย์

เทคนิคการย่อยฟางและต่อซังให้เป็นปุ๋ย ปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพจากฟางข้าว การเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าวสำหรับเพาะปลูก เทคนิคการการปักดำกล้า การบำรุงดินด้วยปุ๋ยหมักแห้งอินทรีย์ชีวภาพ เพื่อกระตุ้นการทำงานของจุลินทรีย์ในดิน ให้เร่งย่อยสลายและสำรองอาหารให้เพียงพอต่อความต้องการของต้นข้าว เมื่อข้าวออกรวง รวงจะมีขนาดใหญ่ เมล็ดมีความสม่ำเสมอ มีจำนวนเมล็ดมากคือประมาณ 250-350 เมล็ดต่อรวง ข้าวที่ได้จะมีรสชาติดีกลิ่นหอม น้ำหนักดี (ถึงละ 11.5-12 กิโลกรัม) ผลผลิตได้มาตรฐานเป็นที่ต้องการของตลาด และขายได้ราคาดี

(4) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรทำสวนบ้านน้ำพุ 134 ม. 6 บ้านน้ำพุ ต. ด่านซ้าย อ.ด่านซ้าย จ. เลย

บทเรียน/ องค์ความรู้/ ชุดประสบการณ์: การผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด

การทำปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดคุณภาพดีต้องมีการตรวจคุณภาพของปุ๋ยทุก ๆ 3 เดือน และตรวจคุณภาพวัตถุดิบในการทำปุ๋ยทุก ๆ 6 เดือน และในกระบวนการหมักปุ๋ยต้องหมักไว้ไม่น้อยกว่า 15 วัน เพื่อให้กระบวนการหมักเกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ เทคนิคการตรวจสอบสังเกตได้จากในกองปุ๋ยหมักจะไม่มีความร้อน และในขั้นตอนการอัดเม็ดปุ๋ยหมักควรมีความชื้นในระดับที่เหมาะสมคือประมาณ 35 เปอร์เซ็นต์

กลุ่มจังหวัดสนุก

เกษตรกรกลุ่มจังหวัดสนุกประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก แต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน จึงมีการก่อตั้งกลุ่มเพื่อสนับสนุนและถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่และช่วยกันแก้ไขปัญหาและสร้างความยั่งยืนให้กับการประกอบอาชีพเกษตรกร 5 กลุ่มจังหวัด ดังนี้

(1) ศูนย์ตุ้มโฮม บ้านดอนโหมง ตำบลหนองญาติ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

บทเรียน/ องค์ความรู้/ ชุดประสบการณ์: การผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด

การลดต้นทุนปัจจัยในการทำนาอย่างหนึ่ง คือปุ๋ยอินทรีย์ สมาชิกในเครือข่ายของศูนย์ตุ้มโฮม จะมาร่วมกันทำปุ๋ยหมัก และปุ๋ยชีวภาพ โดยเฉพาะปุ๋ยหมักที่ผลิตจากเศษเหลือจากพืชต่างๆ ที่สมาชิกมีความต้องการเพื่อนำไปปรับปรุงคุณภาพดินในแปลงนาข้าว ยึดหลักการพึ่งพาตนเองและการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสำคัญ

(2) ศูนย์ภูมิพลัง จังหวัดนครพนม บ้านโคกก่อง ตำบลโพธิ์ตาก อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

บทเรียน/ องค์ความรู้/ ชุดประสบการณ์: การผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดจากเศษปลา

เทคโนโลยีที่สำคัญในการผลิตปุ๋ยชีวภาพของศูนย์ภูมิพลัง จังหวัดนครพนม คือการนำเครื่องในปลามาหมักเป็นหัวเชื้อปุ๋ยชีวภาพ และนำน้ำมันปลาที่ติดอยู่ตามเครื่องในมาเป็นสารเคลือบเม็ดปุ๋ยชีวภาพที่ผลิต เทคโนโลยีดังกล่าวนี้เป็นเทคโนโลยีเฉพาะที่ทำให้ปุ๋ยชีวภาพมีคุณภาพ และเป็นที่ต้องการของตลาด

(3) ศูนย์เกษตรทฤษฎีใหม่ เลขที่ 63 หมู่ 6 ตำบลเหล่าสร้างถ่อ อำเภอดำชะอี จังหวัดมุกดาหาร

บทเรียน/ องค์ความรู้/ ชุดประสบการณ์: การทำนาข้าวอินทรีย์ และตะแกรงร่อนต้นแบบ

การประดิษฐ์ตะแกรงร่อนเพื่อคัดแยกเมล็ดข้าวกลอง เป็นต้นแบบในการประดิษฐ์เครื่องมือชนิดอื่นที่ช่วยทุ่นแรงในการสร้างผลผลิต อาทิเช่น การทำเครื่องคัดเมล็ดพันธุ์ข้าว, การทำเครื่องแยกเปลือกข้าว การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์เข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เกิดเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสร้างผลผลิต ลดระยะเวลาการผลิตให้สั้นลง เกิดการขยายผลการประดิษฐ์เครื่องมือต่างๆ สู่ชุมชนและเครือข่าย

(4) กลุ่มรุ่งตะวัน บ้านเลขที่ 10 หมู่ 6 ตำบลฝั่งแดง อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร

บทเรียน/ องค์ความรู้/ ชุดประสบการณ์: การเจาะน้ำบาดาลเพื่อปลูกผักปลอดสารพิษ

การขุดเจาะบาดาลน้ำดีเพื่อการเกษตรและการปลูกผักปลอดสารพิษ ด้วยเทคนิคที่สามารถทำได้ในทุกพื้นที่ และช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนแหล่งน้ำ ส่งเสริมให้ชาวบ้านในพื้นที่ปลูกผักปลอดสารพิษมากขึ้น

(5) กลุ่มตนาถักถิ่น เลขที่ 140 หมู่ 15 บ้านห้วยไร่สามัคคี ตำบลบงใต้ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร

บทเรียน/ องค์ความรู้/ ชุดประสบการณ์: การทำหมูลุมและการปลูกข้าว

เน้นให้ความรู้เรื่องการเลี้ยงหมูลุมให้กับสมาชิก เพื่อให้สมาชิกนำไปเลี้ยงในครัวเรือน เพื่อนำมูลมาทำเป็นปุ๋ย และใช้ในการเกษตรเพื่อลดต้นทุนในการผลิต และการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารภี

ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ร้อยแก่นสารภี โดยยึดแนวคิดหลัก เศรษฐกิจพอเพียง จากการทำเกษตรที่ต้องอาศัยสารเคมี ปุ๋ยเคมี เพื่อเพิ่มผลผลิต ก็หันกลับมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เกษตรธรรมชาติ เปลี่ยนแปลงสู่การพึ่งตนเองและพึ่งพากันเอง เนื่องจากกลุ่มร้อยแก่นสารมีพื้นที่ทำการเกษตรที่มีความอุดมสมบูรณ์ จึงเกิดเป็นกลุ่มการทำเกษตรอินทรีย์ผสมผสาน 4 กลุ่มจังหวัด ดังนี้

(1) กลุ่มเกษตรผสมผสานบ้านโนนพริก อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น

บทเรียน/ องค์ความรู้/ ชุดประสบการณ์: ปราชญ์ชาวบ้านมหาวิทยาลัยภูมิปัญญาไทยอีสานคืนถิ่น

การขยายแนวคิดการนำเกษตรผสมผสานโดยการให้หลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องนำทาง หลักสูตรโรงเรียนแก่น เป็นหลักสูตรที่ใช้ภูมิปัญญาเป็นฐานชั้นนำ รับฟังข้อชี้แนะของผู้มีประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างความคิดใช้เทคนิคและเทคโนโลยีจากนักวิชาการมาผสมผสานกับกระบวนการเรียนรู้สู่จิตสำนึกใหม่และเอาความตั้งใจดีเป็นพลังหวังให้นอนหลับ ผันดี ปลอดภัย และมีความสุข เมื่อเรียนจบแล้ว ไม่โง่ ไม่จน ไม่เจ็บ มีอยู่ มีกิน มีศักดิ์ศรีปลอดภัย และมีสุข

(2) กลุ่มเกษตรอินทรีย์หนองดอกแป้น ตำบลหนองดอกแป้น อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

บทเรียน/ องค์ความรู้/ ชุดประสบการณ์: การทำเกษตรอินทรีย์

กลุ่มเกษตรอินทรีย์หนองดอกแป้น มีเป้าหมายใหญ่คือ การสร้างอาชีพโดยทางอาหารและการลดการพึ่งพิงภายนอกโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแกนแก่นในการสร้างทางเลือกและรูปธรรมของการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ การทำเกษตรอินทรีย์ มีทั้งเรื่องเทคนิคต่างๆ เช่น การปรับปรุงบำรุงดิน การขยายพันธุ์พืช เรื่องปุ๋ยสัตว์ท้องถิ่น การคัดเลือกและเก็บรักษาพันธุ์กรรมท้องถิ่น การใช้สมุนไพรท้องถิ่นในการรักษาสัตว์ เป็นต้น

(3) กลุ่มสตรีแปรรูปเนื้อสัตว์บ้านนาจารย์ ตำบลนาจารย์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

บทเรียน/ องค์ความรู้/ ชุดประสบการณ์: การแปรรูปผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์

การแปรรูปผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กลุ่มแม่บ้านที่เข้ามาเป็นสมาชิกให้สามารถมีเงินพอที่จะใช้จ่ายในครัวเรือน ไม่ต้องอพยพแรงงานไปทำงานต่างถิ่น สามารถสร้างความอบอุ่นภายในครอบครัว

(4) ศูนย์เรียนรู้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อ.จตุรพักตรพิมาน จ.ร้อยเอ็ด

บทเรียน/ องค์ความรู้/ ชุดประสบการณ์: การผลิตกุยช่ายขาว

เทคนิควิธีการปลูกกุยช่ายเขียว และกุยช่ายขาวที่ได้ประยุกต์ใช้กระถางดินเผารูปทรงพิเศษสำหรับครอบต้นกุยช่าย และการปรับปรุงวิธีการปลูกแบบเดิมจนสามารถผลิตกุยช่ายขาวส่งตลาด เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค

ผลการดำเนินงานโครงการวิจัยย่อยที่ 2 การขยายผลบทเรียนเศรษฐกิจพอเพียงโดยวิทยาการกระบวนการชุมชน

วิทยากรกระบวนการ คือ ผู้ที่สร้างบรรยากาศของการระดมความคิดเห็นและการทำงานอย่างสร้างสรรค์ด้วยการมีไมตรีจิต สามารถจัดปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้วิทยากรกระบวนการควรให้สมาชิกในกลุ่มเกิดการแลกเปลี่ยนและสะท้อนปัญหาหรือประสบการณ์ รวมทั้งหาแนวทางแก้ไข โดยช่วยกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มรับฟังซึ่งกันและกัน และช่วยตั้งประเด็นให้กลุ่มมีทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ กล่าวได้ว่าวิทยากรกระบวนการมีความหมายครอบคลุมกว้างขวางกว่าการเป็นผู้ถ่ายทอดตามนิยามโดยทั่วไป วิทยากรกระบวนการจะมีบทบาทสถานภาพของผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อให้สมาชิกตื่นตัวและเข้าถึงหัวใจของการพัฒนาได้อย่างแท้จริงดังนั้นการเลือกตัวแทนของกลุ่มเกษตรกรในแต่ละพื้นที่เพื่อสร้างเป็นนักวิทยากรกระบวนการสำหรับใช้ขยายผลในโครงการย่อยที่ 2 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายชื่อนักวิทยากรกระบวนการ

นักวิทยากรกระบวนการ	กลุ่ม/ พื้นที่รับผิดชอบ	ประเภทของกิจกรรม
1. นายทรงเดช ก้อนนิมน 2. นายสุนันท์ มินธลา 3. นายสุธรรม มูลเสนา	มหาสารคาม*	กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์
4. นางพิกุล สิงห์สถิต 5. น.ส. ทองบ่อ ตอเสนา 6. นางดวงจันทร์ ทบจันทร์	ร้อยเอ็ด*	กุยช่ายขาว
7. นายอภิชาติ งามยางลาย 8. นายอุดม ธีขาว	ขอนแก่น*	เกษตรปลอดสารพิษ
9. นางบรรจง บุญถาวร 10. นางอัจฉรา เดชพรรณนา 11. นางประภากร ผลวาวแวว	กาฬสินธุ์*	แปรรูปอาหาร
12. นายทอง บ่อแดน	อุดรธานี	เลี้ยงโคพื้นเมือง
13. นายสังคม ศรีสม	หนองบัวลำภู*	ผลิตเมล็ดพันธุ์
14. นายวรวิทย์ สุริยะ 15. นายศรวิฑูร มั่นสนอก 16. นายสุวิทย์ สิทธิจันทร์	หนองบัวลำภู*	ศูนย์น้ำเพียงดิน
17. นายเอกวิทย์ สายแก้วเทศ	เลย*	ปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด
18. นายม่วง ดาสี 19. นายวินัย แก้วแย้ม	เลย*	ปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด
20. นายสมจิต เกตพิบูลย์ 21. นายอุดม มีขาว 22. นายเพียบ มลิมาศย์	ขอนแก่น*	ศูนย์ปราชญ์
23. นายปริญญา นาเมืองรักษ์ 24. นายศุภมิตร ไชยนา	สกลนคร	กลุ่มคนรักถิ่น
25. นายสถาพร มณีโชติ	นครพนม	ศูนย์คุ้มโหม

26. นายชนศักดิ์ คำต่าง	นครพนม	ศูนย์ภูมิพลัง
27. นายนิโรธ วงศ์พุทธา	นครพนม	กลุ่มผู้เลี้ยงกระบือและปลูก ผัก
28. นายพูนศักดิ์ เขียวสังข์		
29. นายมานะ ซอสูงเนิน	มุกดาหาร	ศูนย์เกษตรทฤษฎีใหม่
30. นายละคร พะยอม	มุกดาหาร	กลุ่มรุ่งตะวัน

* ได้ดำเนินการอบรมวิทยากรกระบวนการครั้งที่ 1 (กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสาร และกลุ่มอีสานบน) ในวันที่ 30 เม.ย. ถึง 2 พ.ค. 2553

งานตามโครงการที่จะดำเนินต่อไป

แผนการดำเนินโครงการวิจัยย่อยที่ 1 การถอดบทเรียนของกลุ่มเกษตรกรที่ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่จะดำเนินต่อไป

ขั้นที่ 1. ขั้นที่ 2. ขั้นที่ 3. งานสำรวจโดยการสัมภาษณ์ การถอดบทเรียน และการสรุปบทเรียนที่ยังไม่สมบูรณ์ในแต่ละพื้นที่และชุมชน

ขั้นที่ 4 การสะท้อนกลับข้อมูลและทบทวนบทเรียนโดยการมีส่วนร่วมแต่ละพื้นที่หรือแต่ละชุมชน หรือแต่ละกลุ่มเกษตรกร โดยการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อทบทวนบทเรียนของตนเอง (กำลังดำเนินงาน)

ขั้นที่ 5 การศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการไม่ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่โดยวิธีการสัมภาษณ์และการใช้แบบสอบถาม

แผนการดำเนินโครงการวิจัยย่อยที่ 2 การขยายผลบทเรียนเศรษฐกิจพอเพียงโดยวิทยากรกระบวนการชุมชน มี 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างวิทยากรกระบวนการ (facilitator) ในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้และถ่ายทอดแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระบบการเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มเกษตรกร โดยการอบรมวิทยากรกระบวนการครั้งที่ 2 (กลุ่มสนุกและจังหวัดอุดรธานี) ในวันที่ 22-23 พ.ค.2553

ขั้นที่ 2 การทดสอบและขยายผลในพื้นที่และชุมชน

ขั้นที่ 3 การติดตามประเมินผลการดำเนินการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการสรุปบทเรียนการดำเนินงานในแต่ละละแ่งและสรุปบทเรียนร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ร่วมกัน

ขั้นที่ 4 การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในรูปแบบการจัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกในแต่ละชุมชน

แผนการขยายบทเรียนในพื้นที่ของกลุ่มเกษตรกรการถอบทเรียนจากโครงการย่อยที่ 1 และการสร้างนักวิทยากรกระบวนการในโครงการย่อยที่ 2 เพื่อขยายบทเรียนในพื้นที่ของเกษตรกรได้วางแผนการขยายบทเรียนในพื้นที่ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แผนการขยายบทเรียนในพื้นที่ของกลุ่มเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน (พ.ศ.-ก.ศ. 53)

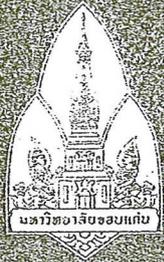
บทเรียน/ ชุดประสบการณ์	กลุ่ม/ พื้นที่รับผิดชอบ
การเลี้ยงโคพื้นเมือง	กลุ่มเลี้ยงโคพื้นเมือง บ้านนาไร่ ต.ดาด่าง อ.บ้านฝ่อ จ.อุดรธานี
การผลิตเมล็ดพันธุ์แดง	กลุ่มเกษตรกรผสมผสาน บ้านชมพูทอง ต.นาด่าน อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู
การทำนาข้าวอินทรีย์	กลุ่มศูนย์น้ำเพียงดิน บ้านโนนงาม ต.ฝั่งแดง อ.นากลาง จ.หนองบัวลำภู
การผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรทำสวนบ้านน้ำพุ ต. ด่านซ้าย อ.ด่านซ้าย จ. เลย
การผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด	ศูนย์คุ้มโฮม บ้านดอนโงม ต.หนองญาติ อ.เมือง จ.นครพนม
การผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดจากเศษปลา	ศูนย์ภูมิพลัง บ้านโคกก่อง ต.โพธิ์ตาก อ.เมือง จ.นครพนม
การทำนาข้าวอินทรีย์ และตะแกรงร่อน	ศูนย์เกษตรทฤษฎีใหม่ ต.เหล่าสร้างถ่อ อ.คำชะอี จ.มุกดาหาร
การเจาะน้ำบาดาลเพื่อปลูกผัก	กลุ่มรุ่งตะวัน บ้านเลขที่ 10 หมู่ 6 ต.ฝั่งแดง อ.เมือง จ.มุกดาหาร
การทำหมูลุมและการปลูกข้าว	กลุ่มคนอีกถิ่น บ้านห้วยไร่สามัคคี ต.บงใต้ อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร
ปราชญ์ชาวบ้าน	กลุ่มเกษตรกรผสมผสานบ้านโนนพริก อ.พล จ.ขอนแก่น
การทำเกษตรอินทรีย์	กลุ่มเกษตรอินทรีย์หนอกดอกแป้น ต.หนองดอกแป้น อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์
การแปรรูปผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์	กลุ่มสตรีแปรรูปเนื้อสัตว์บ้านนาจารย์ ต.นาจารย์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์
การผลิตกุยช่ายขาว	ศูนย์เรียนรู้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ต. จตุรพักตรพิมาน อ.จตุรพักตรพิมาน จ.ร้อยเอ็ด

ผู้อำนวยการแผนงาน รองศาสตราจารย์เทอดศักดิ์ คำเหม็ง

หน่วยงานที่สังกัด ภาควิชาสัตวศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

โทรศัพท์/โทรสาร 043-202-362 โทรศัพท์เคลื่อนที่: 084-4286768

E-mail: terkha@kku.ac.th

แก่นเกษตร KHON KAEN AGRICULTURE JOURNAL

ปีที่ 38 ฉบับพิเศษ 2553

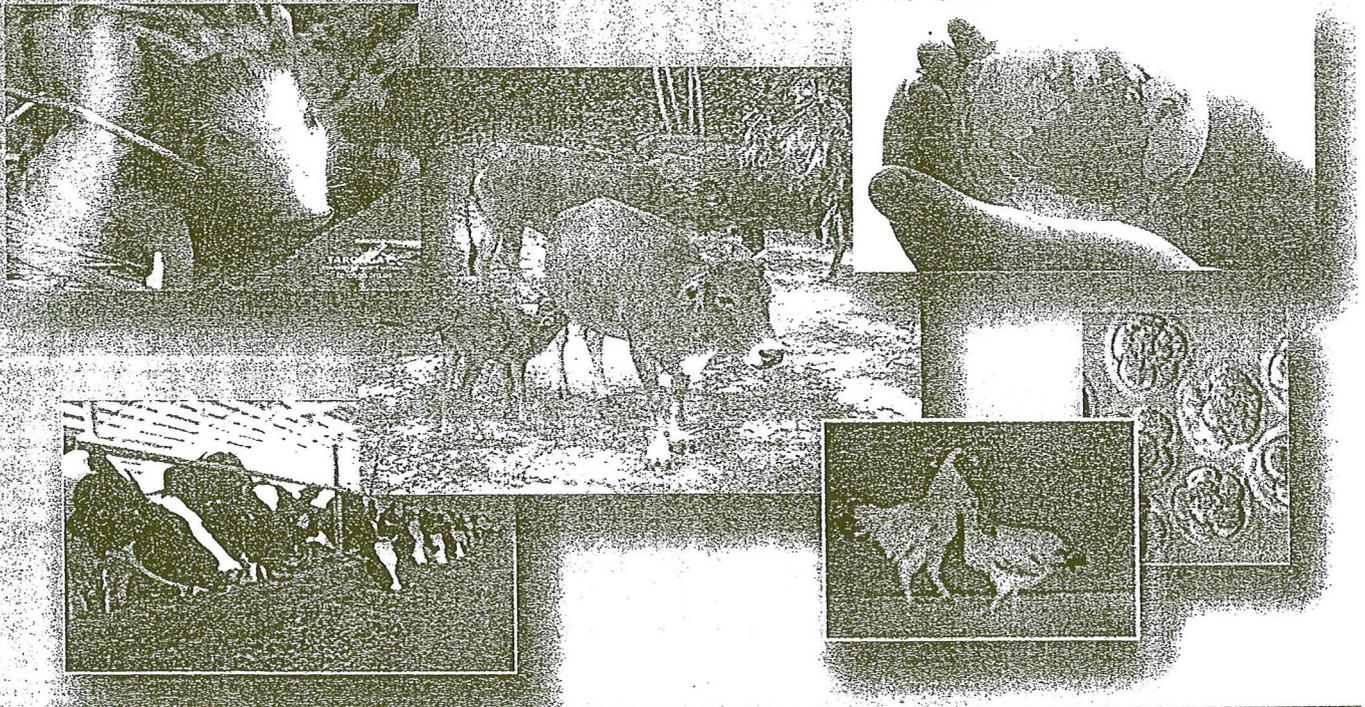
VOL. 38 SUPPLEMENT 2010

ประชุมวิชาการสัตวศาสตร์ ครั้งที่ 6 ถาวรบนฟุตพริ้นท์ วิกฤตหรือโอกาสของปศุสัตว์ไทย

JIRCUS International Symposium

Establishing of a Feeding Standard of Beef Cattle and a Feed Database for the Indochinese Peninsula

14-15 ตุลาคม 2553 คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

:: ภาควิชาสัตวศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

:: Japan International Research Center for Agricultural Sciences

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย :: กรมปศุสัตว์ :: สมาคมสัตวบาลแห่งประเทศไทย

:: ศูนย์ได้รื้อย้ายวิจัยและพัฒนากำหนดการปรับปรุงพืชไร่ (ไร่พื้นเมือง)

:: ศูนย์วิจัยและพัฒนากาแฟอาหารสัตว์แบบตรัง

โครงการ “การถอดบทเรียนและการขยายผลการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในระบบการเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มเกษตรกร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน”

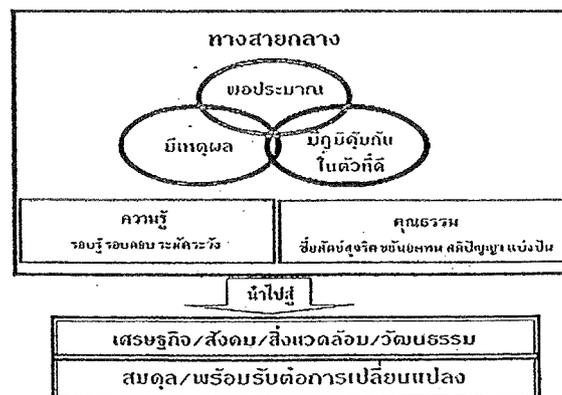
Summarized Lesson-Learn and Enlargement on Sufficiency Economy Applications of the Upper Northeastern Farmers in Agricultural New Theory System

เทอดศักดิ์ คำเหม็ง ไชยณรงค์ นาวานุเคราะห์ สุทธิพงษ์ อูริยะพงศ์สรรคค์ เพียรศักดิ์ ภัคดี
ดวงกมล สุวรรณฤทธิ์ ประเสริฐ วงศ์ภูธร

บทนำ

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พระราชปรัชญา
ซึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณา
พระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทย เพื่อให้สังคมไทยมีชีวิต
ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ไม่ว่าจะต้องเผชิญกับ
วิกฤตการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ โดยยึดหลัก 3 ห่วง
2 เ็นอนไขเป็นแนวทางในการปฏิบัติ พระราชดำริและพระ
บรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อคราว
เสด็จพระราชดำเนินพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิต
เมื่อปี พ.ศ. 2538 เพื่อให้บัณฑิตนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนา
ประเทศ โดยนำระบบเกษตรทฤษฎีใหม่ไปเป็นรูปแบบการ
พัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตามในสภาพปัจจุบันพบว่าส่วน

ใหญ่เกษตรกรยังไม่ได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
มาใช้ในการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ ดังนั้น เพื่อศึกษา
องค์ความรู้ที่ได้จากการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
และขยายผลไปสู่เกษตรกรในพื้นที่หรือชุมชนใกล้เคียง
จำเป็นต้องอาศัยบทเรียนและการมีส่วนร่วมของคนใน
ชุมชนเป็นหลักจึงจะเกิดการพัฒนารายผลโดยอาศัย
วิทยากรกระบวนการที่เป็นเกษตรกรหรือคนในชุมชนของ
ตนเอง การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ให้
เกิดการแพร่หลายมากขึ้นจะนำมาสู่การพัฒนาชีวิตความ
เป็นอยู่ของเกษตรกรให้มีความสุขและความมั่นคงใน
อาชีพ ตลอดจนการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่มีการ
เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

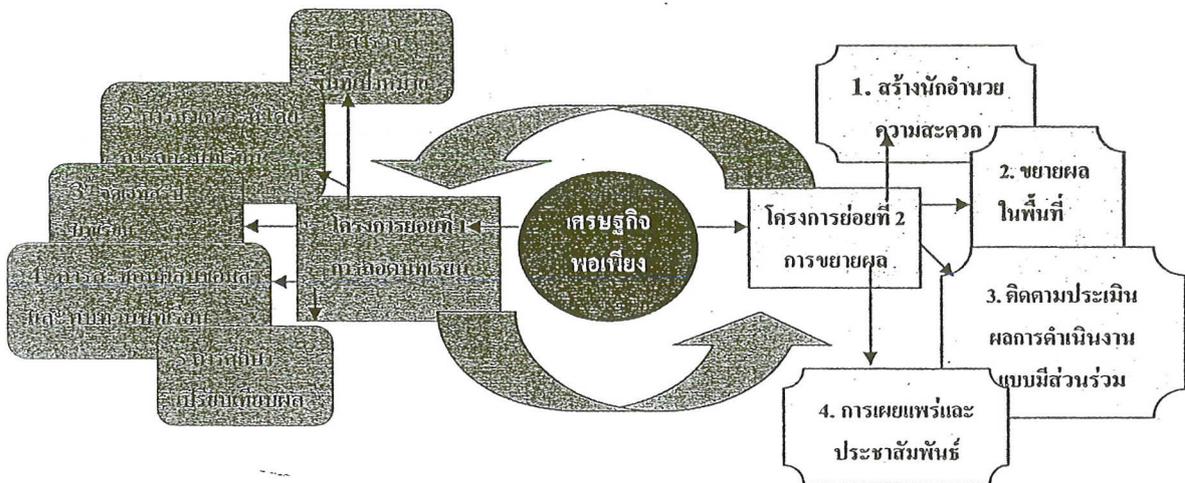
ภาพที่ 1 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วัตถุประสงค์

1. สืบเคราะห์องค์ความรู้จากการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรในระบบการเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
2. ขยายผลการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเหมาะสมกับสภาพการผลิตในแต่ละพื้นที่และชุมชน

วิธีการวิจัย

การน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร จากการถอดบทเรียนและการพัฒนาวิทยากรกระบวนการ ภายใต้กรอบการดำเนินงานการวิจัยในแต่ละชุมชนให้สามารถพัฒนาอย่างมีศักยภาพและยั่งยืน ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการดำเนินงาน

ตารางที่ 1 กลุ่มเกษตรกรในระบบการเกษตรทฤษฎีใหม่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนที่ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินงานในแต่ละพื้นที่/ชุมชน และวิทยากรกระบวนการของแต่ละกลุ่มมีดังต่อไปนี้

กลุ่มจังหวัด	ชุดกิจกรรม/วิทยากรกระบวนการ	ผลการดำเนินงาน
กลุ่มอีสานบน		
อุดรธานี	การเลี้ยงโคพื้นเมือง 1. นายทอง บ่อแดน	การรวมกลุ่มที่เหนียวแน่นและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ทำให้เกษตรกรยังคงรักษาอาชีพดั้งเดิมไว้ได้อย่างสมบูรณ์เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องการเลี้ยงโคพื้นเมือง เป็นต้นแบบของการรักษาอาชีพเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น นำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน ให้อยู่ดี มีสุข
หนองบัวลำภู	การผลิตเมล็ดพันธุ์พืช 1. นายสังคม ศรีสม	กระบวนการและเทคนิควิธีการต่าง ๆ ในการเพาะเมล็ดพันธุ์ เกิดองค์ความรู้ นำไปปรับใช้ในการเพาะปลูกพืชชนิดอื่นได้ เป็นการหารายได้เพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายในครัวเรือน แต่อาจส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของชุมชนในระยะยาว

ตารางที่ 1 กลุ่มเกษตรกรในระบบการเกษตรทฤษฎีใหม่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนที่ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินงานในแต่ละพื้นที่/ชุมชน และวิทยากรกระบวนการของแต่ละกลุ่มมีดังต่อไปนี้ (ต่อ)

กลุ่มจังหวัด	ชุดกิจกรรม/วิทยาการกระบวนการ	ผลการดำเนินงาน
กลุ่มอีสานบน		
หนองบัวลำภู (ศูนย์น้ำ เพียงดิน)	การทำนาข้าวอินทรีย์ 1. นายวรวุฒิ สุริยะ 2. นายศรวิฑู มั่นสนอง 3. นายสุวิทย์ สิทธิจันทร์	เป็นศูนย์บริการชุมชน เน้นกระบวนการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลง ก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้และพัฒนาแบบพึ่งตนเอง เป็นศูนย์การเรียนรู้ของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งควบคู่ไปกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นให้เกิดการใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างสูงสุด
เลย	การผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด 1. นายม่วง ตาสี 2. นายวิชัย แก้วแย้ม	เกษตรกรเกิดการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็ง เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง เน้นพึ่งพาตนเองเป็นหลัก โดยนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้และความเกื้อกูล ร่วมมือ ร่วมใจ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
กลุ่มร้อยแก่นสารภี		
ขอนแก่น	ศูนย์การเรียนรู้ปราชญ์ ชาวบ้าน 1. นายอุดม ธีชาว 2. นายสมจิต เกตทิบูลย์ 3. นายเพ็ญ มลิมาศย์	ความพยายามในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยนำหลักการบริหารจัดการเข้ามาใช้ภายในกลุ่ม สร้างองค์ความรู้ให้มีความหลากหลาย ยึดหลักการดำเนินชีวิตภายใต้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเอง และอยู่รอดได้ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง
กาฬสินธุ์	การทำเกษตรอินทรีย์ 1. นายทรงเดช ก้อนนิมม 2. นายสุนันท์ มินธลา 3. นายสุธรรม มูลเสนา	การดำเนินงานเน้นกระบวนการวิจัยท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนทัศนคติในการทำการเกษตรแบบอินทรีย์ เพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเองโดยใช้เทคนิคต่างๆ เช่น การปรับปรุงดิน การขยายพันธุ์พืช ปลูกสัตว์ท้องถิ่น การใช้สมุนไพรในการรักษาสัตว์ เกิดการรวมกลุ่มและขยายแนวคิดสู่ชุมชน
กาฬสินธุ์	การแปรรูปผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ 1. นางบรรจง บุญถาวร 2. นางอัจฉรา เดชพรรณนา 3. นางประภากร ผลวาวแวว	หลักการบริหารจัดการและกระบวนการในการแปรรูปเนื้อสัตว์เป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างความหลากหลายให้กับผู้บริโภค เน้นกระบวนการผลิตที่สะอาด ถูกหลักอนามัย ผ่านการรับรองจาก อย. ส่วนด้านการตลาดยังขยายตัวได้ไม่มากนัก ต้องเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายเพื่อให้ลูกค้าเข้าถึงผลิตภัณฑ์ได้ง่ายขึ้น
ร้อยเอ็ด	การผลิตกุยช่ายขาว 1. นางพิกุล สิงห์สถิตย์ 2. น.ส.ทองบ่อ ตอเสนา 3. นางดวงจันทร์ ทบจันทร์	เกษตรกรรวมกลุ่มกันเพื่อปลูกผักปลอดสารพิษ โดยมุ่งเน้นที่กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เป็นแหล่งเรียนรู้การทำเกษตรประณีต ปลอดสารพิษให้กับชุมชนและผู้สนใจทั่วไป
กลุ่มสนุก		
นครพนม (กลุ่มคุ้มโฮม)	การผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด 1. นายสถาพร มณีโชติ 2. นายธีระพงศ์ สิงห์ศรี 3. นายบุญมา ร่อนดี 4. นายประเสริฐ จันทร์	กระบวนการในการทำปุ๋ยอินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร ลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในเรื่องการซื้อปุ๋ย เกิดองค์ความรู้ในการผลิตปุ๋ยในรูปแบบต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับกิจกรรมแต่ละประเภท เกิดความร่วมมือและเกิดเครือข่ายเพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ให้แก่เกษตรกรด้วยกัน

ตารางที่ 1 กลุ่มเกษตรกรในระบบการเกษตรทฤษฎีใหม่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนที่ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินงานในแต่ละพื้นที่/ชุมชน และวิทยากรกระบวนการของแต่ละกลุ่มมีดังต่อไปนี้ (ต่อ)

กลุ่มจังหวัด	ชุดกิจกรรม/วิทยากรกระบวนการ	ผลการดำเนินงาน
กลุ่มสนุก		
นครพนม (ศูนย์ภูมิพลัง)	การผลิตไอยูเออินทรีย์อัดเม็ดจากเศษปลา 1. นายปรีดา โคตรภูมิ 2. นายพจน์ เทมลชม 3. นายธนศักดิ์ คำต่าง	การนำเศษปลาที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาเป็นวัสดุสำคัญในการผลิตปุ๋ย เพื่อให้เกิดมูลค่า เป็นเอกลักษณ์เฉพาะซึ่งถือว่าเป็นเทคโนโลยีการผลิตที่สร้างความแตกต่างให้กับสินค้าของกลุ่ม
นครพนม	การเลี้ยงกระบือในระบบการเกษตรแบบยั่งยืน 1. นายทุนศักดิ์ เขียวสังข์ 2. นายนิโรจน์ วงษ์พุทธา	การทำเกษตรเชิงระบบควบคู่ไปกับการพัฒนาท้องถิ่นจากการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านมาประยุกต์ให้เกิดมูลค่าและเกิดประโยชน์ร่วมกัน เป็นการรักษาและอนุรักษ์วัฒนธรรมการดำรงชีวิตแบบดั้งเดิมของเกษตรกรไทยให้คงอยู่
มุกดาหาร (ศูนย์เกษตรทฤษฎีใหม่)	ตะแกรงร่อนเพื่อคัดแยกเมล็ดพันธุ์ข้าวกล้อง 1. นายมานะ ซอสูงเนิน 2. นายอน คนเพียร	เทคโนโลยีการผลิตในภาคการเกษตรเพื่อเพิ่มรายได้ ประหยัดเวลา ลดต้นทุนค่าใช้จ่าย สร้างนวัตกรรมโดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกรมาปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดความเหมาะสมตามสภาพการใช้งาน
มุกดาหาร (กลุ่มรุ่งตะวัน)	การขุดเจาะน้ำบาดาลเพื่อปลูกผักปลอดสารพิษ 1. นายละคร พะยอม 2. นายฟู สุพร	แนวคิดของผู้นำในการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดกิจกรรมเข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่ม เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกเกิดความรัก ความสามัคคี ใช้เวลาร่วมกันให้เกิดประโยชน์ และพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด
สกลนคร (กลุ่มต้นยักถิ่น)	การเลี้ยงหมูหลุมเพื่อผลิตปุ๋ย 1. นายปริญญา นาเมืองรักษ์ 2. นายศุภมิตร ชัยนา	ความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาชุมชนให้เกิดการพึ่งพาตนเอง โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรม เพื่อหาแนวทางในการประกอบอาชีพร่วมกัน และลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ให้กับสมาชิก และยังเป็นแหล่งห่วงโซ่อาหารที่สมบูรณ์เพื่อให้สมาชิกได้เข้ามาเรียนรู้ร่วมกัน
สกลนคร (กลุ่มเกษตรผสมผสาน)	ศูนย์การเรียนรู้ระบบการเกษตรผสมผสาน 1. นายณฤทธิ์ คำศรี	แนวคิดที่ถูกต้องตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ และนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างดี โดยอาศัยแนวคิด (30-30-30 และ 10) ในการบริหารจัดการการทำบัญชีการใช้จ่ายเงินให้เหมาะสมกับสภาพในปัจจุบัน

สรุป

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เกิดจากการรวมกลุ่มกันในพื้นที่เพื่อสร้างความเข้มแข็ง พัฒนาชุมชนให้เกิดความเจริญทั้งด้านความรู้ ระบบความคิด การประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษมาใช้ให้เกิดมูลค่า เกิดประโยชน์ และยังเป็นที่อนุรักษ์วัฒนธรรมให้คงอยู่สืบทอดต่อไปยังรุ่นลูก รุ่นหลาน โดยการนำหลักวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการดำเนินงานให้เกิดความคล่องตัว เกิดองค์ความรู้ เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ใช้เป็นเครื่องมือในงานภาคการเกษตรนำไปสู่การขยายผลโดยอาศัยวิทยากรกระบวนการที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานและได้รับการยอมรับเป็นผู้ขับเคลื่อนการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มเกษตรกร

น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละพื้นที่และชุมชนให้มากขึ้น เพื่อนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพเพื่อสร้างความเข้มแข็ง เกิดการพึ่งพาตนเอง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

เอกสารอ้างอิง

- เทอดศักดิ์ คำเหม็ง. 2550. รายงานการวิจัยการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระบบการเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- วิวัฒน์ ศัลยกำธร. 2552. มุขนิถุกรรมธรรมชาติ เครือข่ายกลไกกรรมธรรมชาติ มหกรรมคืนชีวิตให้แผ่นดิน 17-18 มีนาคม 2552 ภูเก็ตด้วยเศรษฐกิจพอเพียง.

โครงการการถอดบทเรียนและการขยายผลการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระบบ
การเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

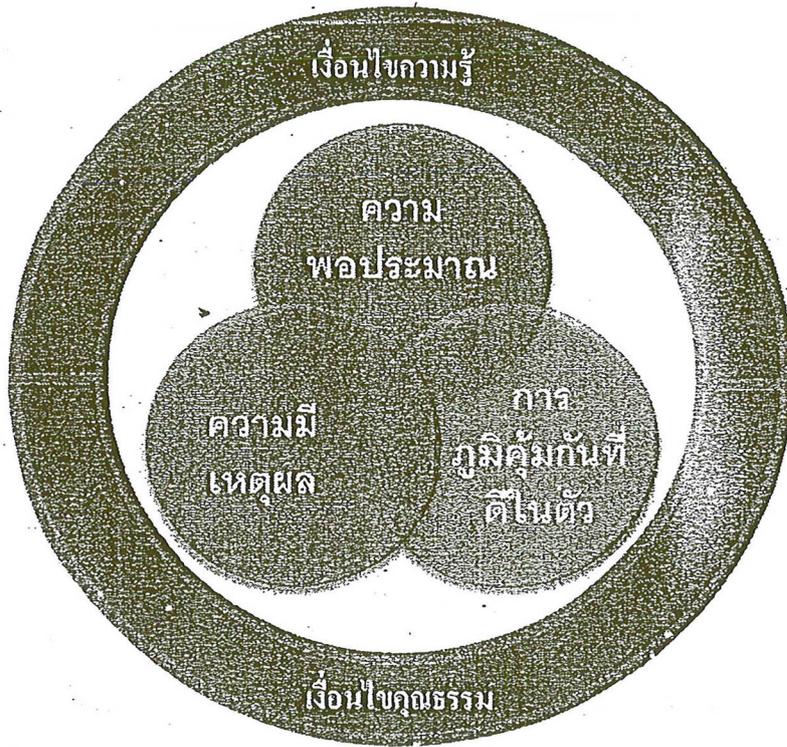

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

ร่วมกับ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

[แบบสัมภาษณ์ครัวเรือน]

ชื่อผู้สัมภาษณ์..... วันที่สัมภาษณ์.....

สถานที่.....

ชุมชน/ อำเภอ..... จังหวัด.....

ส่วนที่ 1 สภาพทั่วไป

1. ชื่อ - สกุล ..... อายุ ..... ปี
 บ้านเลขที่ ..... หมู่ที่ ..... ชื่อหมู่บ้าน .....
 ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด .....
 เบอร์โทรศัพท์ .....

2. ระดับการศึกษาสูงสุด

☐ ประถมศึกษา	☐ มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	☐ ปวศ. / อนุปริญญา
☐ ปริญญาตรี	☐ สูงกว่าปริญญาตรี

3. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

☐ 1-3 คน	☐ 4-6 คน
☐ 7-9 คน	☐ 10-12 คน
☐ มากกว่า 12 คน	

4. อาชีพ

☐ ทำนา	☐ ปศุสัตว์	☐ ประมง
☐ ค้าขาย	☐ ทำสวน	☐ รับราชการ
☐ รับจ้างอิสระ	☐ อื่นๆ ระบุ.....	

ที่ดิน และการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

5. ท่านมีที่ดินหรือไม่

☐ มี ทั้งหมด.....ไร่	☐ ไม่มี

6. ท่านมีพื้นที่นาหรือไม่

☐ มี ถ้ามีจำนวน.....ไร่	☐ ไม่มี

7. ท่านมีพื้นที่ปลูกพืชสวน/พืชไร่หรือไม่

☐ มี ถ้ามีจำนวน.....ไร่	☐ ไม่มี

8. ท่านมีพื้นที่เลี้ยงสัตว์หรือไม่

☐ มี ถ้ามีจำนวน.....ไร่	☐ ไม่มี

9. ท่านมีพื้นที่สระน้ำหรือไม่

☐ มี ถ้ามีจำนวน.....ไร่	☐ ไม่มี

รายได้/รายจ่าย

11. รายได้เฉลี่ยในครัวเรือน.....บาท/ปี ได้มาจาก

☐ ทำนา.....บาท/ปี	☐ ปศุสัตว์.....บาท/ปี
☐ ประมง.....บาท/ปี	☐ ค้าขาย.....บาท/ปี
☐ ทำสวน.....บาท/ปี	☐ รับราชการ.....บาท/ปี
☐ รับจ้างอิสระ.....บาท/ปี	☐ อื่นๆ ระบุ.....

12. รายจ่ายเฉลี่ยในครัวเรือน.....บาท/ปี

- ค่าอุปโภค บริโภค (ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน).....บาท
- อื่นๆ.....บาท

ภาวะหนี้สินและการออม

13. ครัวเรือนของท่านมีหนี้สิน/ กู้ยืมเงิน มาใช้หรือไม่

- มี ถ้ามี จำนวน.....บาท
- ไม่มี
- กู้ยืม/ เป็นหนี้ ภาคเอกชน/ นอกกระบบ
- กู้ยืม/ เป็นหนี้ ภาครัฐ/ สถาบันการเงิน

14. วัตถุประสงค์ในการกู้ยืม/ เป็นหนี้

☐ เพื่อซื้อที่ดิน	☐ เพื่อซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก
☐ ใช้เป็นต้นทุนในการผลิต	☐ ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน
☐ ปลูกบ้าน, ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย	☐ อื่นๆ.....

15. ครัวเรือนของท่านมีเงินออม/ ให้กู้ยืม หรือไม่

- ถ้ามี จำนวน.....บาท
- ไม่มี
- ให้ผู้อื่นกู้ยืม
- ออม/ ฝาก สถาบันการเงินของรัฐ

16. วัตถุประสงค์ในการออม

☐ เพื่อซื้อที่ดิน	☐ เพื่อซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก
☐ ใช้เป็นต้นทุนในการผลิต	☐ ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน
☐ ปลูกบ้าน, ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย	☐ อื่นๆ.....

ส่วนที่ 2. ข้อมูลเกี่ยวกับการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในครัวเรือน

ท่านได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้หรือไม่ (ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ปฏิบัติจริง)

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ปฏิบัติ	รายละเอียด/ ทำอย่างไร/ โดยใคร
ด้านการลดรายจ่าย		
1. ครัวเรือนของท่านมีการปลูกผักสวนครัว/ ปลูกไม้ผล ไม้รั้วรับ		
2. ครัวเรือนของท่านมีเลี้ยงสัตว์ไว้บริโภคในครัวเรือน		
3. ครัวเรือนของท่านมีการผลิตสารสกัดจากชีวภาพขึ้นใช้เอง (น้ำยาล้างจาน ผงซักฟอก แชมพูสระผม เป็นต้น)		
4. ครัวเรือนของท่านปลอด <u>อบายมุข</u> (ไม่สูบบุหรี่/ เล่นการพนัน/ ดื่มสุรา)		
ด้านการเพิ่มรายได้ (อาชีพหลัก/ อาชีพเสริม/ งานอดิเรก)		
5. มีการทำกิจกรรมในครัวเรือน ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น (ทอผ้า ทอเสื่อ เครื่องจักรสาน)		
6. ครัวเรือนของท่านมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร		
7. ครัวเรือนของท่านใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม (ใช้อุปกรณ์เครื่องมือในการประกอบอาชีพที่เหมาะสม)		
ด้านการประหยัด และถนอม		
8. ครัวเรือนของท่านมีการจัดบันทึกรายรับ-รายจ่าย		
9. ครัวเรือนของท่านมีการวางแผนการใช้จ่ายเงิน ในการทำการเกษตร		
10. ครัวเรือนของท่านมีเงินออมทรัพย์		
11. ครัวเรือนของท่านเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน/ กลุ่มอื่นๆ		

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ปฏิบัติ	รายละเอียด/ ทำอย่างไร/ โดยใคร
ด้านการเรียนรู้		
12. มีการสืบทอดและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น		
13. มีการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน		
ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน		
14. คราวเรือนของท่านมีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ขึ้นเองเพื่อใช้ในการเกษตรอย่าง คุ้มค่าและประหยัด		
14. คราวเรือนของท่าน ได้มีการนำสารเคมีเข้ามาใช้ในการเกษตร		
15. คราวเรือนของท่านมีการอนุรักษ์/นำวัสดุที่เหลือใช้กลับมาใช้อีก		
16. คราวเรือนของท่านมีกิจกรรมที่เกื้อกูลกัน โดยการปลูกพืชร่วมกับการเลี้ยง สัตว์		
ด้านการเอื้ออาทรต่อกัน		
17. คราวเรือนของท่านมีการทำกิจกรรมร่วมกัน (ทำบุญ , เที่ยวต่างจังหวัด)		
18. คราวเรือนของท่านมีการดูแลช่วยเหลือ เกื้อกูลผู้ที่ด้อยโอกาส และประสบ ปัญหา มีกองทุนช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส		
19. คราวเรือนของท่าน “รู้จัก สามัคคี”		
20. คราวเรือนของท่านมีส่วนร่วมในการจัดเวทีประชาคมในการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน/ จัดทำแผนชุมชนร่วมกัน		

